

WHITEPAPER DIGITALE GELETTERDHEID VOOR HET BASISONDERWIJS

Tips voor implementatie

HOE DOE JE DAT?

Shopperen doen we online, onze agenda houden we bij in de app, met een tablet worden alle patiënten in het ziekenhuis voorzien van maaltijden en lesgeven kan zelfs vanuit je eigen huis. Het is belangrijk dat onderwijs goed aansluit bij de moderne samenleving.

Digitale geletterdheid (digitale zelfredzaamheid) bij leerlingen (en leerkrachten) is één van de ambities van het onderwijs. Logisch, want digitalisering en technologisering blijven toenemen. Dat vraagt om digitaal geletterde mensen. Scholen moeten leerlingen daarop voorbereiden.

In dit whitepaper beschrijven we hoe een school digitale geletterdheid kan implementeren in het curriculum. Om hiermee te kunnen starten worden een aantal praktische adviezen en aandachtspunten behandeld, is er een implementatieplan en visie beschikbaar en kun je in dit document meer lezen over voorbeeld leerroutes waarbij de leerlijnen van SLO als uitgangspunt zijn gebruikt.

INHOUD

4	DIGITALE GELETTERDHEID OP DE BASISSCHOOL
5	PRAKTISCHE ADVIEZEN EN AANDACHTSPUNTEN
6	IMPLEMENTATIEPLAN
8	VISIE DIGITALE GELETTERDHEID
11	VOORBEELD LEERROUTES
14	MOGELIJKE WERKWIJZEN
14	VAST VAK
14	ZELFSTANDIGE TAAK
15	BLENDED - INTEGRATIE MET ANDERE VAKKEN
15	PROJECTMATIG WERKEN / CREA CARROUSSEL
16	SELECTIEF / AFGESTEMD KEUZEAAVBOD
16	DE METHODE DIGIT-PO

DIGITALE GELETTERDHEID

OP DE BASISCHOOL

Alle leerlingen dienen les te krijgen in digitale geletterdheid op school.

Daarbij zullen de leerlingen gebruik moeten maken van de digitale faciliteiten van de school of zullen zij gebruik moeten maken van hun eigen device.

Om ervoor te kunnen zorgen dat de leerlingen kennis verkrijgen van het leergebied digitale geletterdheid zal er ook bij de leerkrachten kennis moeten zijn van dit thema.

Er zijn 5 manieren om digitale geletterdheid aan te bieden:

Vast vak op het lesrooster

Zelfstandige taak

Blended

Projectmatig

Selectief / afgestemd keuzeaanbod

Een vast vak of geïntegreerd in andere vakken?

De ervaring leert dat de implementatie van digitale geletterdheid beter slaagt wanneer het (ook) als vast vak wordt aangeboden. Wanneer digitale geletterdheid bij andere vakken wordt ondergebracht (wordt geïntegreerd in de vakken) dan krijgt het meestal niet de gewenste prioriteit.

PRAKTISCHE ADVIEZEN

EN AANDACHTSPUNTEN

Hoe maak je van de implementatie van digitale geletterdheid op school een succes?

- Benoem een coördinator digitale geletterdheid, iemand die verantwoordelijk is voor de implementatie en betekenisvolle uitvoering.
- Stel een implementatieplan op. Een voorbeeld van zo'n plan vind je in dit whitepaper. Gebruik dit plan als leidraad.
- Leerkrachten dienen training(en) te krijgen.
- Leerlingen moeten over de benodigde middelen kunnen beschikken. Denk bijvoorbeeld aan een computerlokaal of een eigen device.
- Zorg dat leerkrachten regelmatig aanwezig zijn bij (online) bijeenkomsten.
- Blijf op de hoogte van ontwikkelingen in dit leergebied.
- Zorg dat leerkrachten zich verdiepen in de lesstof om boven de lesstof te staan.
- Tot slot de aanschaf van een methode. Neem bijvoorbeeld DIGIT-po. Deze methode biedt een volledig lespakket waarin alle leerdoelen van de vier domeinen worden afgedekt aangevuld met voorbeeld leerroutes. Dit biedt de leerkracht inzicht in de vorderingen van de leerlingen.

IMPLEMENTATIE-PLAN

Dit plan kan als leidraad voor implementatie gebruikt worden. Je kan het doorontwikkelen op basis van eigen inzicht, kennis en ervaring.

	WAT	DOEL
Stap 1	Belang van digitale geletterdheid bespreken, bijv. een studiemiddag of tijdens een vergadering. Instruct kan langskomen voor een presentatie.	Bewustzijn en draagvlak voor digitale geletterdheid ontwikkelen; urgentie duidelijk maken.
Stap 2	Coördinator digitale geletterdheid benoemen en faciliteren met uren.	Eigenaarschap, aandacht en continuïteit borgen.
Stap 3	Ontwikkel een visie op digitale geletterdheid. Zie VISIE DIGITALE GELETTERDHEID in dit whitepaper.	Leerlingen toegang geven tot informatie en actief deel laten nemen aan de hedendaagse én toekomstige (kennis)maatschappij.
Stap 4	Oriënteer je op de lesmethode voor digitale geletterdheid. Nodig bijv. adviseurs uit om een presentatie te geven over de lesmethode DIGIT-po voor digitale geletterdheid.	Het beoordelen van een methode en de mogelijkheden voor de school en leerlingen.

	WAT	DOEL
Stap 5	Digitale geletterdheid opnemen als vak in het curriculum.	Leerlingen op eigen kracht leren functioneren in een samenleving waarin digitale technologie en media een belangrijke plaats hebben.
Stap 6	Methode voor digitale geletterdheid kiezen.	Nieuwe methode op grond van visie en integratie beoordelen.
Stap 7	Indien nodig: Deskundigheidsbevordering van individuele leerkrachten.	Kennis vergroten.
Stap 8	ICT-voorzieningen realiseren. Denk bijv. aan lokaal, apparatuur en software.	Leerlingen de mogelijkheid geven om met de methode te werken.
Stap 9	Neem een besluit in de keuze van de methode voor digitale geletterdheid.	Aanschaffen nieuwe methode volgens behoefte. Methode op boekenlijst plaatsen.
Stap 10	Start schooljaar.	De lessen kunnen beginnen.
Stap 11	Ontwikkeling en invoering volgen door het regelmatig terug te laten komen op de agenda. Jaarlijks wordt bekeken: digitale geletterdheid waar staan we en een evaluatie.	Evaluatie en ontwikkelingen. Coördinator volgt de invoering van digitale geletterdheid. Bij het opstarten zelfs wekelijks. Bijsturen waar dat nodig is, uitbouwen wat goed loopt.

IVISIE

DIGITALE GELETTERDHEID

Wat ga je als school doen en wat vind je belangrijk? Deze punten horen in een visie voor het vakgebied digitale geletterdheid. Onderstaand een voorbeeld, deze visie kun je overnemen, zelf aanpassen en gebruiken op jouw school.

Uitgangspunt

Digitale geletterdheid is van belang voor onze leerlingen om toegang te krijgen tot informatie en actief te kunnen deelnemen aan de hedendaagse en toekomstige (kennis)maatschappij. Digitale geletterdheid is nodig om nu en in de toekomst te kunnen deelnemen aan de maatschappij. Onze leerlingen moeten digitaal geletterd de school verlaten, we willen hen goed voorbereiden op hun toekomst.

Onze leerlingen zijn digitaal geletterd wanneer zij de vier basisvaardigheden beheersen:

- ICT-basisvaardigheden
- Informatievaardigheden
- Mediawijsheid
- Computational thinking

We zorgen voor samenhang tussen de vier vaardigheden door diverse projecten.

Digitale geletterdheid vraagt om een goede aanpak. Het moet structureel worden opgenomen in ons curriculum.

Hoe integreren we dit in ons curriculum op school?

We willen zorgen dat we eerst de basis op orde hebben, in de vorm van ICT-basisvaardigheden en informatievaardigheden. Zoals tekstverwerking, bestanden opslaan, presentaties maken en het beoordelen van informatie op het internet. Daarnaast besteden we ook aandacht aan computational thinking en mediawijsheid. Een brede invalshoek voor alle vaardigheden vinden wij belangrijk, daarom moet voor digitale geletterdheid vanaf groep 5 structureel ruimte in het curriculum worden gemaakt.

Doelstellingen

- De school werkt met leermiddelen die digitale geletterdheid ondersteunen, aanleren en stimuleren.
- De school besteedt integraal aandacht aan digitale geletterdheid, dus niet alleen projectmatig.
- De school is in staat de digitale vaardigheden van leerlingen te volgen en in kaart te brengen.
- De leerkrachten zijn vaardig genoeg om leerlingen te begeleiden.
- Er moet draagvlak zijn bij het lerarenteam om digitale geletterdheid naar een volgend niveau te brengen.
- De leerdoelen / onderwerpen per leerjaar moeten worden omschreven.

"Een goede voorbereiding en aandacht van de leerkrachten en coördinator zijn cruciaal!"

Onderstaande vragen stellen je in staat een eigen visie voor digitale geletterdheid te formuleren.

1. Wat drijft het schoolbestuur om jouw leerlingen digitaal geletterd te maken?
2. Wat is ons ideaal – onze stip aan de horizon?
3. Wat is kenmerkend voor onze school? Welke accenten leggen wij? Besteden we aandacht aan alle vier de domeinen, en bijvoorbeeld niet overmatig veel aan programmeren?
4. Hoe zorgen we voor samenhang tussen de vier domeinen?
5. Wat is onze mening over gelijke digitale kansen? Hoe zorgen we dat ook kwetsbare leerlingen, in het speciaal onderwijs of op praktijkscholen, digitaal geletterd worden gemaakt?
6. Willen we vaardigheden integreren in bestaande structuren of apart aanbieden? En willen we dat voor alle vaardigheden of voor een selectie?
7. Hoe behouden we het inzicht in de vorderingen van leerlingen als we vaardigheden integreren in bestaande structuren?
8. Hoe willen we de vorderingen van leerlingen volgen op het gebied van vaardigheden?
9. Naar welk niveau streven we bij de ontwikkeling van digitale vaardigheden?

De volledige checklist vind je op Kennisnet. Je kunt ook gebruikmaken van deze praatplaat van Mediawijzer.net en samenwerkingspartners.

DE **VOORKANT** VAN DE PRAATPLAAT DIGITALE GELETTERDHEID

DEZE PLAAT IS VAN:

1. ALS VAK OF INTEGRAAL

VAK

INTERGRAAL

2. THEMA

ONDERBOUW

MIDDELBOUW

BOVENBOUW

INDEX

☐ ICT BASISV.

☐ MEDIAWIJS H.

☐ COMP. THINK.

☐ INFO. VAARD.

3. OUDERS

INFORMEREN

BETREKKEN

4. LEERMATERIAAL

VOLLEDIG ANALOOG

VOLLEDIG DIGITAAL

5. LEERACTIVITEITEN

☐ INDIVIDUEEL

☐ GROEPSWERK

☐ KLASSIKAAL

6. OMGEVING

SCHOLEN:

BEDRIJVEN:

ANDERS:

7. LERAREN

☐ EEN OF ENKELEN

☐ DE MEESTEN

☐ ALLE

8. LEEROMGEVING

P...PLAATS VOOR VRAGEN

AMBITIE

VOORBEELD LEERROUTES

Kies je voor een volledige leerroute digitale geletterdheid of maak je enkel gebruik van de verschillende onderdelen. Afhankelijk van de groep waarin je wilt starten, adviseren wij leerroutes toe te passen waarin de leerdoelen - zoals beschreven in de leerlijnen van SLO - van de vier domeinen worden afgedekt.

Het gebruik van een leerroute op basis van de SLO leerlijnen stelt je in staat de ontwikkeling van de leerling te volgen, een schooleigen programma vorm te geven of ideeën op te doen voor de inzet van leeractiviteiten en concrete lessen.

LEERROUTE

START IN GROEP 5

SCHOOLJAAR	PERIODE 1	PERIODE 2	PERIODE 3	PERIODE 4
Groep 5	Omgaan met een computer Tekstverwerken, basis	Mediawijsheid, basis	Info-vaardigheden, basis	Programmeren, basis: 'Welkom R0b-0tt'
Groep 6	Presenteren, basis	Mediawijsheid, gevorderd	Info-vaardigheden, gevorderd	Programmeren, basis: Bee-Bot & Blue-Bot
Groep 7	Beeldbewerken, basis	Mediawijsheid, expert Presenteren, gevorderd	Beeldbewerken, gevorderd	Programmeren, basis: micro:bit
Groep 8	Mediawijsheid, expert plus	Programmeren, gevorderd: micro:bit	Tekstverwerken, gevorderd	Beeldbewerken, gevorderd

KLEURUITLEG:

Module Basiskennis ICT
Module Mediawijsheid
Module Informatievaardigheden
Module Computational thinking

Om leerkrachten op weg te helpen hebben wij voorbeeld leerroutes digitale geletterdheid uitgewerkt voor de midden- en bovenbouw van het basisonderwijs.

In de leerroute zie je in een oogopslag in welke periode je welk domein kunt behandelen met de daarbij behorende onderdelen. De leerroutes bieden leerkrachten die lesgeven aan groep 5, 6, 7 en 8 structuur en tevens houvast voor de rest van het schooljaar.

LEERROUTE

START IN GROEP 6

SCHOOLJAAR	PERIODE 1	PERIODE 2	PERIODE 3	PERIODE 4
Groep 6	Omgaan met een computer	Mediawijsheid, basis	Info-vaardigheden, basis Presenteren, basis	Programmeren, basis: 'Welkom R0b-0tt'
Groep 7	Tekstverwerken, basis	Mediawijsheid, gevorderd	Info-vaardigheden, gevorderd	Programmeren, basis: micro:bit Beeldbewerken, basis
Groep 8	Tekstverwerken, gevorderd Presenteren, gevorderd	Mediawijsheid, expert	Beeldbewerken, gevorderd	Programmeren, gevorderd: micro:bit

KLEURUITLEG:

Module Basiskennis ICT
Module Mediawijsheid
Module Informatievaardigheden
Module Computational thinking

Om leerkrachten op weg te helpen hebben wij voorbeeld leerroutes digitale geletterdheid uitgewerkt voor de midden- en bovenbouw van het basisonderwijs.

In de leerroute zie je in een oogopslag in welke periode je welk domein kunt behandelen met de daarbij behorende onderdelen. De leerroutes bieden leerkrachten die lesgeven aan groep 5, 6, 7 en 8 structuur en tevens houvast voor de rest van het schooljaar.

LEERROUTE

START IN GROEP 7 & 8

SCHOOLJAAR	PERIODE 1	PERIODE 2	PERIODE 3	PERIODE 4
Groep 7 (Start)	Omgaan met een computer Tekstverwerken, basis	Mediawijsheid, basis Presenteren, basis	Programmeren, basis: 'Welkom R0b-0tt' Beeldbewerken, basis	Programmeren, gevorderd: 'R0b-0tt in de klas' Info-vaardigheden, basis
Groep 8	Presenteren, gevorderd Programmeren, basis: micro:bit	Mediawijsheid, gevorderd Programmeren, gevorderd: micro:bit	Info-vaardigheden, gevorderd Tekstverwerken, gevorderd	
Groep 8 (Start)	Omgaan met een computer Tekstverwerken, basis	Mediawijsheid, basis & gevorderd Presenteren, basis	Beeldbewerken, basis Programmeren, basis & gevorderd: micro:bit	Tekstverwerken gevorderd Info-vaardigheden basis & gevorderd

KLEURUITLEG:

Module Basiskennis ICT
Module Mediawijsheid
Module Informatievaardigheden
Module Computational thinking

Om leerkrachten op weg te helpen hebben wij voorbeeld leerroutes

digitale geletterdheid uitgewerkt voor de midden- en bovenbouw van het basisonderwijs.

In de leerroute zie je in een oogopslag in welke periode je welk domein kunt behandelen met de daarbij behorende onderdelen. De leerroutes bieden leerkrachten die lesgeven aan groep 5, 6, 7 en 8 structuur en tevens houvast voor de rest van het schooljaar.

Maatwerk

Onze adviseur kijkt graag met de school mee naar een passende leerroute aansluitend bij de wens, visie en beschikbaar materiaal.

"Wacht niet te lang en ga ermee aan de slag. Het lesmateriaal is er."

MOGELIJKE WERKWIJZEN

De diverse werkwijzen worden hieronder kort toegelicht.

Vast vak

Het aanbieden van de basis van digitale geletterdheid gaat het beste als vast vak op het rooster. Net als rekenen en taal wordt de grootste voortgang en verankering van de vaardigheden geboekt door hier structureel bij stil te staan en gerichte aandacht aan te geven. Zo weet je zeker dat alle leerdoelen gedekt zijn.

Voordelen: Duidelijke basis en opbouwende leerlijn, duidelijk voortgang en resultaten.

Nadelen: Vaste (wekelijkse) tijdreservering op het rooster.

Zelfstandig taak

DIGIT-po is zelfstandig te doorlopen voor de boven en middenbouw. De methode voorziet in kennis en uitleg en de vaardigheden worden door de leerlingen a.d.h.v. opdrachten geoefend. De leerkracht kan de voortgang monitoren en individuele sturing geven aan de leerlingen. **Let op!** Mediawijsheid is een domein waar veelal met normen, waarden en meningen gewerkt wordt. We adviseren dan ook de lessen van dit domein niet volledig zelfstandig te laten doorlopen.

Voordelen: Geen extra vak of tijdsbelasting onder lestijd.

Nadelen: Meer individuele monitoring, controle en tijdsbesteding.

Blended - integratie met andere vakken

DIGIT-po beschikt over de unieke mogelijkheid om zelf materiaal aan de methode toe te voegen. Dit kan via docentmateriaal/eigen materiaal. Met deze mogelijkheid kunnen lessen en opdrachten worden toegevoegd, zoals de tekst van een methode taal of wereldoriëntatie.

Door de opdracht aan te passen, kan zowel het lesdoel van het gekoppelde vak, als de doelen van digitale geletterdheid doelen behaald worden. De leerkracht dient zelf de koppeling tussen de lessen digitale geletterdheid en de verschillende vakmethodes maken.

Voordelen: Betekenisvolle aanpak, geen apart vak.

Nadelen: Benodigde eigen vaardigheden, tijdsinvestering.

Projectmatig werken / crea carrousel

Het domein Projecten en de Eindopdrachten lenen zich goed voor projectmatig of thematisch werken. De eindopdrachten zijn grotere opdrachten die een beroep doen op de kennis en vaardigheden die de leerlingen opgedaan hebben gedurende de gehele module. Door deze centraal te zetten in een thema, project of als onderdeel van het circuit hebben de leerlingen een gerichte opdracht om tijdens deze periode aan te werken. Daarnaast zijn de modules uit het domein Computational thinking goed inzetbaar als zelfstandig onderdeel van een crea carrousel.

Voordelen: Clustering van aanbod, geen vast vak.

Nadelen: Meer zelfstudie.

Selectief / afgestemd keuzeaanbod

DIGIT-po beschikt over een database met toetsvragen waarmee toetsen kunnen worden samengesteld met een of meerder onderwerpen. Aan de hand van de resultaten kan het aanbod van het lesmateriaal geselecteerd worden en afgestemd worden op de individuele leerling. Een leerkracht kan ook zelf een keuze maken tussen één of meerdere onderwerpen.

Voordelen: Alleen werken met een beperkt aantal onderdelen.

Nadelen: Toetsing en individuele afstemming, dekt niet volledig de leerdoelen af.

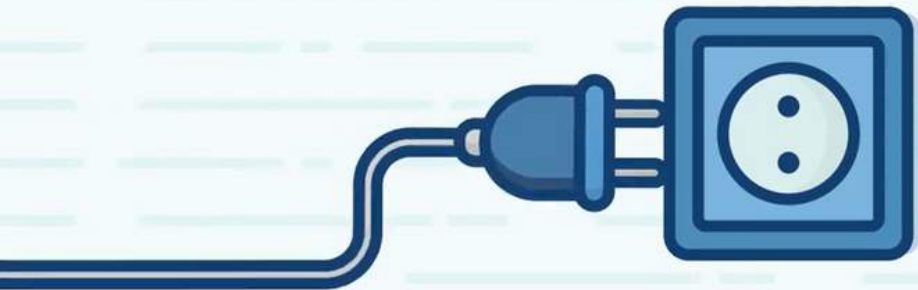
DE METHODE DIGIT-PO

VOOR HET BASISONDERWIJS

De methode DIGIT-po bestaat uit modules die leerlingen onafhankelijk van elkaar kunnen doorlopen.

Je kunt ook kiezen voor een volledig pakket dat leerlingen kunnen doorlopen. De modules sluiten aan bij verschillende niveaus, zodat er altijd differentiatie mogelijk is en uitdaging te vinden is.

Elke module heeft lesmateriaal voor 4-6 lesuren en bestaat uit de volgende onderdelen:

- **Inleiding**
Het leerdoel wordt geïntroduceerd.
- **Kijken**
Video's kijken wanneer uitleg gewenst is.
- **Oefenen**
De benodigde vaardigheden uitoefenen.
- **Opdracht**
een aantal opdrachten maken over het geleerde.
- **Kennisquiz**
Een testje / toets maken over het geleerde.

DIGIT-po bevat modules voor:

- Basiskennis ICT**
Tekstverwerken, Presenteren, Beeldbewerken etc.
- Informatievaardigheden**
Zoeken, Vinden, Bronnen, etc.
- Mediawijsheid**
Social media, Vloggers, Website, Privacy, etc.
- Computational thinking**
Leren programmeren met robots, micro:bit, etc.

Wanneer je kiest voor DIGIT-po:

- Een totaalpakket voor alle domeinen van digitale geletterdheid;
- Structuur en houvast voor leerling en leerkracht;
- Een moderne en up-to-date leeromgeving;
- Geschikt voor zowel onderbouw als bovenbouw;
- Overzicht en grip op resultaten via dashboard;
- Volledige controle over gebruik onderdelen;
- Altijd en overal online beschikbaar;
- Gratis deelname aan leerkrachttrainingen en bijeenkomsten.

De toekomst begint nu.

ZOVEEL SCHOLEN, ZOVEEL WENSEN

Digitale geletterdheid implementeren in het curriculum

Wij helpen graag met het zoeken naar de aanpak die aansluit op jouw school. Wij maken graag een afspraak om de situatie en mogelijkheden te bespreken.

Deskundig door ervaring

Wij hebben veel ervaring met het implementeren van digitale geletterdheid op school en willen dat graag met je delen.

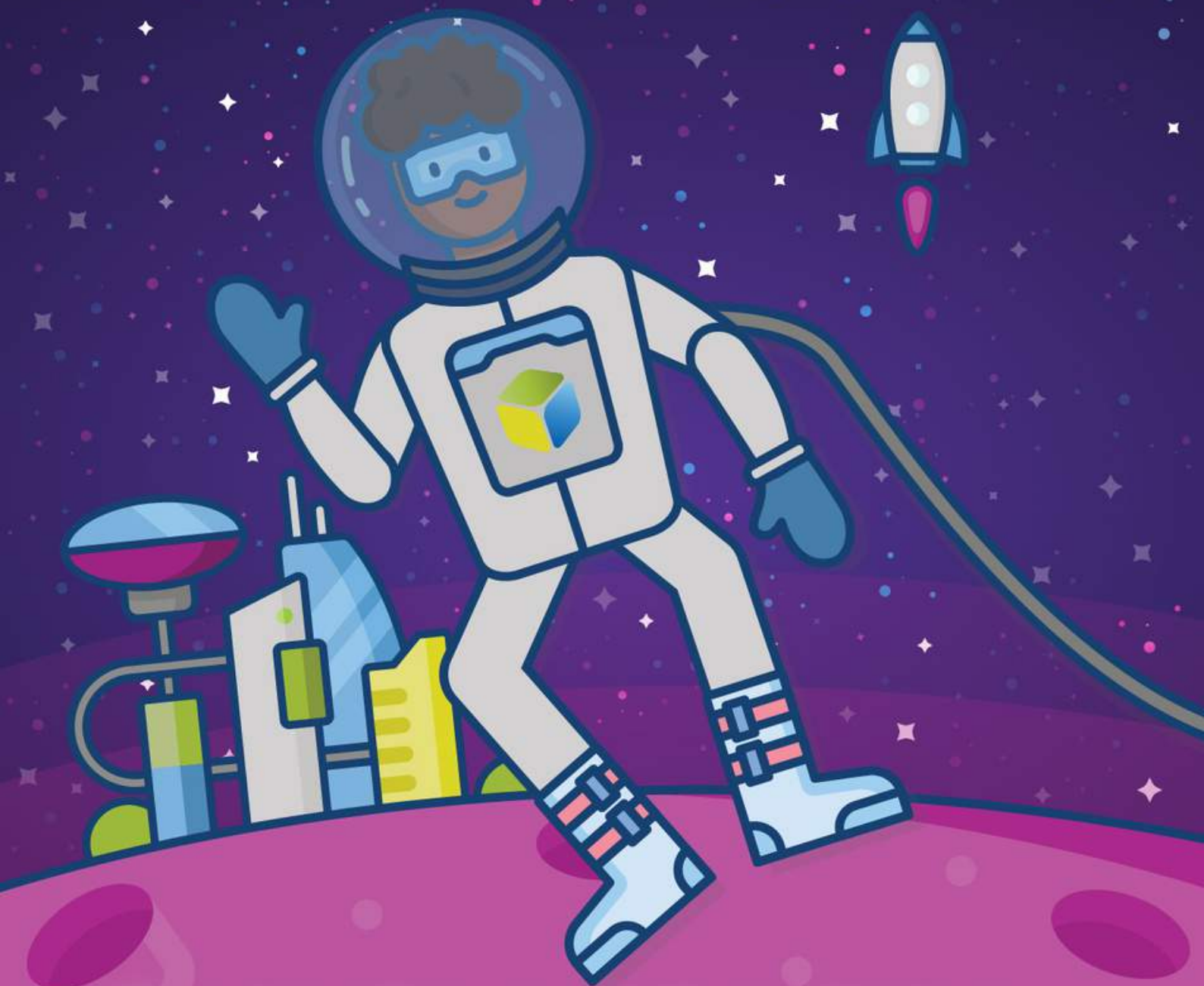
Kijkje in de omgeving

Vraag een proeflicentie aan om de methode DIGIT-po voor digitale geletterdheid te bekijken.

Email: digit@instruct.nl.

"Wanneer je leerlingen wilt klaarstomen
voor hun toekomst,
maak ze dan digitaal geletterd."

Word jij later astronaut op Mars?

De toekomst begint nu.
Start met digitale geletterdheid!

DIGIT digitalegeletterdheid.nl

Scan mij

IEDEREEN DIGITAAL VAARDIG

Instruct Educatieve Uitgeverij heeft al ruim 30 jaar ervaring met het ontwikkelen van lesmateriaal voor basisonderwijs, voortgezet onderwijs, mbo en opleidingsinstituten.

Betrokken en enthousiaste werknemers van Instruct ontwikkelen de producten in nauwe samenwerking met docenten. Daarbij worden de producten regelmatig aangepast en verbeterd om een optimale bijdrage te kunnen leveren aan het onderwijs.

Instruct biedt methoden voor digitale geletterdheid, social media, taal en rekenen, computervaardigheid, informatica/ICT en typevaardigheid

0172 650 983

info@instruct.nl

instruct.nl

DIGIT
PO

DIGIT-PO

primair onderwijs

DIGIT
VO

DIGIT-VO

voortgezet onderwijs

DIGIT
MBO

DIGIT-MBO

middelbaar beroepsonderwijs

DIGIT
START

DIGIT-START

digitaal laaggeletterden

DIGIT
UPDATER

docenten po en vo

DIGITALEGELETTERDHEID.NL